

Na osnovu člana 8a stav 2 Zakona o sredstvima za zaštitu bilja ("Službeni list CG", br. 51/08 i 18/14), Vlada Crne Gore, na sjednici od \_\_\_\_\_ 2021. godine, donijela je

**NACIONALNI PLAN  
ZA ODRŽIVU UPOTREBU SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA ZA PERIOD OD 2021. DO  
2026. GODINE\***

Nacionalni plan za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja od 2021. do 2026. godine (u daljem tekstu: Nacionalni plan) je plan koji unapređuje plan iz 2016. godine i koji u petogodišnjem periodu treba da obezbijedi da se štetno djelovanje sredstava za zaštitu bilja na zdravlje ljudi svede na najmanju mjeru, da se negativni uticaj na životnu sredinu svede na prihvatljiv nivo i da se sredstava za zaštitu bilja koriste na održiv način.

Savremenu biljnu proizvodnju naročito hrane i hrane za životinje, nemoguće je zamisliti bez upotrebe sredstava za zaštitu bilja (u daljem tekstu: pesticidi).

Upotreba pesticida doprinosi postizanju generalnih ciljeva poljoprivredne politike, odnosno proizvodnji dovoljnih količina bezbjedne hrane i hrane za životinje po konkurentnoj cijeni, čime se omogućava ekonomska stabilnost poljoprivrednika i države.

Prema procjeni Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: FAO-a<sup>1</sup>) do 40% usjeva koji treba da se koriste kao hrana ili hrana za životinje izgubi se svake godine zbog štetnih organizama bilja, što predstavlja trošak u globalnoj ekonomiji.

Sve ovo potvrđuje nužnost kontrolisanja štetnih organizama kako bi se izbjegli ekonomski gubici, ali i nužnost kontrole upotrebe pesticida radi izbjegavanja štetnih efekata.

U 2020. godini koju je FAO proglasio Međunarodnom godinom zdravlja bilja utvrđeno je da se mogu spriječiti štetni organizmi bilja na ekološki prihvatljive načine kao što je primjena integralne zaštite bilja.

Integralna zaštita bilja je racionalna upotreba kombinacije bioloških, biotehnoških, hemijskih i drugih mjera za uzgoj bilja, pri čemu se upotreba pesticida ograničava na određeni minimum neophodan za održavanje populacije štetnih organizama na nivou ispod onog koji bi izazvao ekonomski neprihvatljivu štetu ili gubitak.

Integralna zaštita bilja kombinuje različite strategije upravljanja i praksi za uzgoj zdravih usjeva uz minimalnu upotrebu pesticida.

Izbjegavanjem upotrebe pesticida u kontroli štetnih organizama štiti se zdravlje ljudi i životinja i životna sredina, ali i korisni organizmi kao što su oprašivači (pčele, bumbari i drugi insekti), prirodni neprijatelji štetnih organizama bilja.

Smanjenju upotrebe pesticida doprinosi i uspostavljanje sistema izvještajno-prognoznih poslova radi blagovremenog upozoravanja držaoca bilja o pojavi štetnih organizama, a naročito preporuka za njihovo suzbijanje.

Evropska unija od 2009. godine, odnosno od usvajanja Direktive 2009/128/EC o održivoj upotrebi pesticida, sa državama članicama koje su usvojile i realizovale nacionalne programe za održivu upotrebu pesticida, uspjela je da ostvari postavljene ciljeve u periodu od deset godina.

U reformi Zajedničke poljoprivredne politike (u daljem tekstu: CAP) 2013. godine, integralna zaštita bilja (u daljem tekstu: IPM) postaje obavezujuća za proizvođače.

Nacionalnim planom za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja ("Službeni list CG", broj 57/16), sprovedene su i realizovane planirane aktivnosti, uz sačinjavanje godišnjih izvještaja.

Glavni cilj poljoprivredne politike Crne Gore je unapređenje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, poboljšanje uslova života u ruralnim područjima i održivo korišćenje raspoloživih resursa.

Osnovne prepreke za jačanje konkurentnosti sektora proizvodnje hrane u Crnoj Gori su niska produktivnost po jedinici površine, nepovoljna starosna struktura u ruralnim područjima, nerazvijena ruralna infrastruktura, kao i nepostojanje adekvatnog oblika udruživanja poljoprivrednih proizvođača u većini sektora poljoprivredne proizvodnje.

---

<sup>1</sup> <http://www.fao.org/plant-health-2020/about/en/>

Prioritetna reformska Mjera 2. je Podrška investicijama u sektoru proizvodnje hrane u cilju jačanja konkurentnosti, koja kroz Komponentu 1, u cilju dostizanja standarda EU, definiše kao cilj unaprjeđenje standarda bezbjednosti hrane, zdravlja i dobrobiti životinja i zdravlja bilja<sup>2</sup>.

Crna Gora od 2021. godine Agrobudžetom takođe uvodi ukrštanje obaveze praćenja upotrebe pesticida na gazdinstvu sa predviđenim pristupačnim sredstvima.

Za razliku od većine zagađujućih materija koje se u radnu i životnu sredinu unose bez određenog cilja, pesticidi se unose radi suzbijanja štetnih organizama i povećanja prinosa, a prestanak upotrebe pesticida doveo bi do ekonomskih gubitaka.

## **1. Institucionalni okvir**

U skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja ("Službeni list CG", br. 51/08 i 18/14) i Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list CG", br. 118/20, 121/20, 1/21, 2/21, 29/21, 34/21 i 41/21) institucionalni okvir za sprovođenje Nacionalnog plana čine:

### 1.1. Administracija:

- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede;
- Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (u daljem tekstu: Uprava);
- Sektor za fitosanitarne poslove;
- Odsjek za sredstva za zaštitu bilja;
- Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja;

### 1.2. Inspekcija:

- Fitosanitarna inspekcija;
- Veterinarska inspekcija;
- Inspekcija za hranu;
- 1.3. Laboratorije, naučno-nastavne ustanove:
  - Centar za ekotoksikološka ispitivanja;
  - Institut za javno zdravlje;
  - Biotehnički fakultet;
  - Fakultet za biologiju;

### 1.4. Saradnja sa drugim ministarstvima, organima uprave, NVO i medijima:

#### 1.4.1. Ministarstva:

#### 1.4.1.1. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede:

##### 1.4.1.1.1. Direktorat za vodoprivredu:

- Direkcija za upravljanje vodama;
- Direkcija za monitoring i evaluaciju;
- 1.4.1.1.2. Direktorat za poljoprivredu:
  - Direkcija za savjetodavne poslove u oblasti biljne proizvodnje;
  - 1.4.1.1.3. Direktorat za ruralni razvoj:
    - Direkcija za monitoring i evaluaciju;

#### 1.4.1.2. Ministarstvo ekonomskog razvoja:

##### 1.4.1.2.1. Direktorat za rad i zapošljavanje:

- Direkcija za poslove zaštite i zdravlja na radu;

#### 1.4.1.3. Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija:

##### 1.4.1.3.1. Direktorat za digitalizaciju i E-servise:

- Odsjek za portale i servise;
- Odsjek za razvoj dijeljenih sistema i razmjenu podataka sa drugim sistemima;
- 1.4.2.3.2. Direktorat za medije;

#### 1.4.1.4. Ministarstvo zdravlja:

##### 1.4.1.4.1. Direkcija za javno zdravlje;

#### 1.4.1.5. Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma;

##### 1.4.1.5.1. Direktorat za ekologiju:

- Direkcija za vazduh, vodu i zemljište;

---

<sup>2</sup> Program ekonomskih reformi za Crnu Goru 2021-2023. godina

- Direkcija za upravljanje otpadom i komunalne usluge (Odsjek za upravljanje otpadom);
- Direkcija za kontrolu zagađenja i upravljanje hemikalijama;

1.4.1.5.2. Direktorat za prirodu;

1.4.2. Organi uprave:

- Uprava prihoda i carina;
- Uprava za statistiku;
- Uprava za vode;
- Agencija za zaštitu životne sredine;
- Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju;
- Zavod za metrologiju;

1.4.3. NVO;

1.4.4. Mediji.

## 2. Opšti i posebni ciljevi nacionalnog plana

Ciljevi Nacionalnog plana su definisani na način koji obezbjeđuje postizanje održive upotrebe pesticida smanjenjem njihovog negativnog uticaja, odnosno smanjenjem rizika po zdravlje ljudi i životnu sredinu, uz promovisanje integralnih i nehemijskih mjera suzbijanja štetnih organizama, odnosno alternativnih pristupa i tehnika kako bi se smanjila zavisnost od upotrebe pesticida.

Prilikom definisanja i razrade opštih i posebnih ciljeva uz planiranje aktivnosti i nosioca aktivnosti vodilo se računa o zdravstvenim, socijalnim, ekonomskim i ekološkim efektima i nacionalnim, regionalnim i lokalnim uslovima, kao i o odredbama iz propisa koji uređuju vode, zaštitu prirode, otpad i druge aktivnosti kod kojih pesticidi imaju indirektan uticaj kao što su: očuvanje divljih ptica, prirodnih staništa, divlje faune i flore.

Definisani opšti i posebni ciljevi su:

2.1. U prometu i upotrebi samo registrovani pesticidi:

- 2.1.1. registracija što većeg broja pesticida;
- 2.1.2. upoznavanje javnosti o registrovanim pesticidima;
- 2.1.3. pojednostavljenje procedura za uvoz pesticida;

2.2. Unaprjeđeni uslovi za promet pesticida:

- 2.2.1. unaprjeđenje uslova za promet pesticida - uvoz;
- 2.2.2. unaprjeđenje uslova za promet pesticida - na veliko;
- 2.2.3. unaprjeđenje uslova za promet pesticida - na malo;
- 2.2.4. unaprjeđenje profesionalnih savjeta prilikom kupovine pesticida - promet pesticida na malo;

2.3. Edukovana administracija, inspektori, distributeri, savjetodavci i lica koja koriste pesticide:

- 2.3.1. edukovana administracija i inspektori,
- 2.3.2. edukovani distributeri i savjetodavci;
- 2.3.3. edukovana lica koja koriste pesticide;

- 2.4. Uspostavljen i unaprjeđen sistem za uređaje za primjenu pesticida:
  - 2.4.1. unaprjeđenje profesionalnih savjeta prilikom kupovine uređaja za primjenu pesticida;
  - 2.4.2. uspostavljanje i unaprjeđenje sistema redovnih pregleda uređaja za primjenu pesticida;
  - 2.4.3. uspostavljanje i unaprjeđenje sistema službenih kontrola za uređaje za primjenu pesticida;
  - 2.4.4. edukovana lica koja koriste uređaje za primjenu pesticida;
- 2.5. Promovisanje i primjena načela integralne zaštite bilja i načela dobre poljoprivredne prakse:
  - 2.5.1. smanjenje upotrebe pesticida;
  - 2.5.2. promovisanje i primjena načela dobre poljoprivredne prakse;
  - 2.5.3. promovisanje i primjena načela integralne zaštite bilja;
  - 2.5.4. usvajanje, promovisanje i primjena posebnih vodiča za integralnu zaštitu bilja;
- 2.6. Uspostavljeni uslovi za primjenu pesticida na osnovu prognoze pojave štetnih organizama:
  - 2.6.1. formiranje izvještajno-prognozne službe;
  - 2.6.2. primjena pesticida na osnovu prognoze pojave i podataka o praćenju štetnih organizama;
- 2.7. Smanjenje negativnog uticaja pesticida na zdravlje ljudi:
  - 2.7.1. unaprjeđenje zaštite zdravlja ljudi kroz pravilnu upotrebu pesticida;
  - 2.7.2. uspostavljanje i unaprjeđenje sistema za upravljanje otpadom nastalim upotrebom pesticida;
  - 2.7.3. uspostavljanje i unaprjeđenje sistema službenih kontrola za upotrebu pesticida za poljoprivredne i nepoljoprivredne svrhe;
  - 2.7.4. unaprjeđenje sistema monitoringa rezidua pesticida u hrani;
  - 2.7.5. uspostavljanje i unaprjeđenje sistema monitoringa uticaja sredstava za zaštitu bilja na zdravlje lica koja ih koriste;
- 2.8. Smanjenje rizika od upotrebe pesticida na životnu sredinu;
  - 2.8.1. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz pravilnu upotrebu pesticida;
  - 2.8.2. unaprjeđenje sistema za upravljanje otpadom nastalim upotrebom pesticida;
  - 2.8.3. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz uspostavljanje i unaprjeđenje sistema službenih kontrola za upotrebu pesticida u poljoprivredne i nepoljoprivredne svrhe;
  - 2.8.4. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz uspostavljanje monitoringa uticaja pesticida na određene neciljane organizme: pčele;
  - 2.8.5. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz uspostavljanje monitoringa uticaja pesticida na određene neciljane organizme: ptice;
  - 2.8.6. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz uspostavljanje monitoringa uticaja pesticida na određene neciljane organizme: ribe;
  - 2.8.7. unaprjeđenje sistema monitoringa rezidua pesticida u životnoj sredini;
- 2.9. Smanjenje negativnog uticaja otpada koji nastaje upotrebom pesticida na životnu sredinu:
  - 2.9.1. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz pravilno odlaganje otpada od upotrebe pesticida;
  - 2.9.2. unaprjeđenje zaštite životne sredine odnosno površinskih i podzemnih voda kroz pravilno postupanje sa otpadom koji nastaje upotrebom pesticida;
  - 2.9.3. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz pravilno postupanje sa pesticidima isteklog roka upotrebe;
  - 2.9.4. unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz uspostavljanje i unaprjeđenje sistema službenih kontrola za otpad koji nastaje upotrebom pesticida;
  - 2.9.5. uspostavljanje monitoringa uticaja otpada, od upotrebe pesticida, na životnu sredinu;
- 2.10. Unaprjeđenje postupka prikupljanja i obrade podataka o pesticidima:
  - 2.10.1. unaprjeđenje vođenja evidencija o stanju i prodaji pesticida;
  - 2.10.2. uspostavljanje sistema za evidentiranje prometa i upotrebu pesticida;
  - 2.10.3. unaprjeđenje izvještavanja;

- 2.11. Unaprjeđenje informisanosti javnosti:
- 2.11.1. dostupnost informacija o pesticidima široj javnosti;
  - 2.11.2. dostupnost informacija u vezi sa rizicima povezanim sa upotrebom pesticida;
  - 2.11.3. informisanost javnosti o rizicima od hrane koja sadrži rezidue pesticida;
  - 2.11.4. informisanost držaoca pčela o rizicima povezanim sa upotrebom pesticida;
- 2.12. Jačanje administrativnih, inspekcijskih i laboratorijskih kapaciteta:
- 2.12.1. jačanje procjene i analize rizika od pesticida;
  - 2.12.2. jačanje administrativnih i inspekcijskih kapaciteta uprave;
  - 2.12.3. jačanje kapaciteta laboratorija.

### 3. Indikatori rizika

Indikatori rizika koriste se za procjenu uspješnosti Nacionalnog plana radi smanjenja rizika od pesticida na zdravlje ljudi, životinja i životnu sredinu, praćenje uspješnosti postizanja opštih i posebnih ciljeva za upravljanje rizikom na nacionalnom nivou, obradu podataka i izvještavanje.

Indikatori rizika su rezultati proračuna koji se primjenjuje prilikom procjene rizika od pesticida na zdravlje ljudi i/ili na životnu sredinu.

#### 3.1. Indikatori rizika Crne Gore

**Tabela 1: Indikatori rizika za mjerenje postizanja opštih i posebnih ciljeva Nacionalnog plana Crne Gore<sup>3</sup> u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja**

Glavni indikatori	Opis indikatora
1. Količina pesticida prodana krajnjem korisniku (kg)	Prodane količine koje se prate radi utvrđivanja određenih grupa aktivnih supstanci, njihova svojstva i rizik za zdravlje ljudi, životinja i životnu sredinu, a naročito za one aktivne supstance koje sadrže supstance koje su kandidati za zamjenu.
2. Količina upotrijebljenih aktivnih supstanci (kg/ha) <sup>4</sup>	Ovo je evropski harmonizovani indikator rizika 1 koji se izračunava na osnovu kategorizacije odobrenih aktivnih supstanci u 4 grupe i 7 kategorija u skladu sa Tabelom 1 tačka 2.2.1 ovog plana (Direktiva 1107/2009).
3. Broj izdatih vanrednih dozvola	Ovo je evropski harmonizovani indikator rizika 2 koji se izračunava na osnovu broja izdatih vanrednih dozvola za sredstva za zaštitu bilja u skladu sa Tabelom 2 tačka 2.2.2 ovog plana (Direktiva 1107/2009).
4. Broj profesionalnih korisnika pesticida	Profesionalni korisnici pesticida moraju da završe program obuke u skladu sa zahtjevima Zakona o sredstvima za zaštitu bilja odnosno da posjeduju legitimaciju za profesionalno korišćenje sredstava za zaštitu bilja.
5. Broj distributera i lica odgovornih za nabavku, promet, smještaj, čuvanje i izdavanje sredstava za zaštitu bilja	Lica odgovorna za nabavku, promet, smještaj, čuvanje i izdavanje sredstava za zaštitu bilja moraju da imaju završene specijalističke studije, odnosno poljoprivredni fakultet (smjer - zaštite bilja), odnosno specijalističke studije ili poljoprivredni fakultet (smjer biljne proizvodnje) i završen specijalistički kurs za sredstva za zaštitu bilja.
6. Procenat neusaglašenih uzoraka hrane	Broj uzoraka sa utvrđenim reziduama pesticida iznad propisanih MRL za hranu u odnosu na ukupan broj.
7. Procenat neusaglašenih uzoraka podzemnih voda	Broj uzoraka u kojima su otkriveni pesticidi u odnosu na ukupan broj uzoraka (u monitoringu podzemnih voda) koji ne ispunjavaju propisane zahtjeve.
8. Procenat neusaglašenih uzoraka površinskih voda	Broj uzoraka u kojima su otkriveni pesticidi u odnosu na ukupan broj uzoraka (u monitoringu površinskih voda) koji ne ispunjavaju propisane zahtjeve.
9. Procenat neusaglašenih uzoraka vode za piće	Broj uzoraka u kojima su otkriveni pesticidi u odnosu na ukupan broj uzoraka (u monitoringu vode za piće) koji ne ispunjavaju propisane zahtjeve.
10. Broj testiranih mašina za prskanje godišnje	Broj tehničkih pregleda mašina za upotrebu pesticida.

<sup>3</sup> uključuju dva EU harmonizovana indikatora;

<sup>4</sup> primjenjena količina aktivnih supstanci izuzetno je važan pokazatelj na osnovu kojeg se mogu planirati određene mjere za smanjenje rizika po zdravlje ljudi, životinja i životnu sredinu i mjere za smanjenje otpornosti određenih štetnih organizama na određene grupe pesticida;

<b>11. Broj izdatih vanrednih dozvola</b>	Broj vanrednih dozvola na period koji nije duži od 120 dana za ograničenu i kontrolisanu upotrebu.
---	--

Informacije o rezultatima i uspješnosti u smanjenju rizika od upotrebe pesticida na životnu sredinu, zdravlje ljudi i životinja objavljuju se na internet stranicama Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprave i sastavni su dio godišnjeg izvještaja o realizaciji Nacionalnog plana.

### 3.2. Indikatori rizika EU

#### 3.2.1. Harmonizovani indikator rizika 1

1. Ovaj indikator se zasniva na statistici količina aktivnih supstanci koje se stavljaju na tržište u sredstvima za zaštitu bilja u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009, a koja se dostavlja EK (Eurostatu) u skladu sa Prilogom I (Statistika o stavljanju u prometu pesticida) Uredbe (EZ) br. 1185/2009. Ti podaci su kategorisani u 4 grupe, koje su podjeljene u 7 kategorija.<sup>5</sup>

2. Za izračunavanje Harmonizovanog indikatora rizika 1 primjenjuju se sljedeća opšta pravila:

- (a) izračunava se na osnovu kategorizacije aktivnih supstanci u 4 grupe i 7 kategorija datih u Tabeli 2;
- (b) aktivne supstance iz grupe 1 (kategorije A i B) navedene u Dijelu D<sup>6</sup> Priloga Implementacione Uredbe Komisije (EU) br. 540/2011<sup>7</sup>;
- (c) aktivne supstance iz Grupe 2 (kategorije C i D) navedene u Dijelu A<sup>8</sup> i B<sup>9</sup> Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011;
- (d) aktivne supstance iz Grupe 3 (kategorije E i F) navedene u Dijelu E<sup>10</sup> Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011;
- (e) aktivne supstance iz Grupe 4 (kategorija G) su one koje nijesu odobrene u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009 i nijesu navedene u Prilogu Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011;
- (f) primenjuju se ponderi iz tačke 6 Tabele 2.

3. Harmonizovani indikator rizika broj 1 izračunava se množenjem godišnjih količina aktivnih supstanci stavljenih na tržište za svaku grupu iz Tabele 2 sa odgovarajućim ponderom opasnosti iz tačke 6 Tabele 2, uz objedinjavanje rezultata ovih proračuna.

4. Količine aktivnih supstanci stavljenih na tržište za grupe i kategorije računaju se u skladu sa Tabelom 2.

**Tabela 2: Kategorizacija aktivnih supstanci i ponderi opasnosti u svrhu izračunavanja Harmonizovanog indikatora rizika 1**

TAČKA	GRUPA						
	1	2		3	4		
1.	Aktivne supstance niskog rizika odobrene ili se smatraju odobrenim u skladu sa članom 22 Uredbe (EZ) br. 1107/2009 i koje su navedene u dijelu D Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011	Aktivne supstance odobrene ili se smatraju odobrenim u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009, a ne spadaju u druge kategorije, a navedene su u djelovima A i B Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011		Aktivne supstance odobrene ili se smatraju odobrenim u skladu sa članom 24 Uredbe (EZ) br. 1107/2009, koje su kandidati za zamjenu i navedene su u Dijelu E Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011	Aktivne supstance koje nijesu odobrene u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009, pa nijesu navedene u Prilogu Implementacione uredbe (EU) br. 540/2011		
2.	<b>Kategorija</b>						
3.	<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>	<b>D</b>	<b>E</b>	<b>F</b>	<b>G</b>
4.	Mikroorganizmi	Hemijske aktivne supstance	Mikroorganizmi	Hemijski aktivne supstance	koje nijesu klasifikovane kao:	koje su klasifikovane kao:	

<sup>5</sup> Harmonizovani indikator rizika zasnovan na opasnosti na osnovu količina aktivnih supstanci stavljenih na tržište u sredstvima za zaštitu bilja u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009;

<sup>6</sup> Aktivne supstance niskog rizika;

<sup>7</sup> Commission Implementing Regulation (EU) No 540/2011 of 25 May 2011 implementing Regulation (EC) No 1107/2009 of the European Parliament and of the Council as regards the list of approved active substances;

<sup>8</sup> Aktivne supstance koje se smatraju odobrenima;

<sup>9</sup> Odobrene aktivne supstance;

<sup>10</sup> Kandidati za zamjenu;

					Kancerogena kategorija 1A ili 1B i / ili Otrovno za reprodukciju kategoriju 1A ili 1B i / ili Endokrini poremećaji ( <i>Endocrine disruptors</i> )	Kancerogena kategorija 1A ili 1B i / ili Otrovno za reprodukciju kategoriju 1A ili 1B i / ili Endokrini poremećaji ( <i>Endocrine disruptors</i> ) gdje je izloženost ljudi zanemarljiva	
5.	Ponderi opasnosti koji se primenjuju na količine aktivnih supstanci koje se stavljaju na tržište u sredstvima za zaštitu bilja u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009						
6.	1	8	16	64			

5. Osnovna vrijednost za Harmonizovani indikator rizika 1 utvrđuje se na 100 i jednaka je prosječnom rezultatu prethodno navedenog proračuna za period 2011.-2013. godine.

6. Rezultat Harmonizovanog indikatora rizika 1 izražava se pozivanjem na osnovnu vrijednost.

7. Države članice i Komisija izračunavaju i objavljuju Harmonizovani pokazatelj rizika 1 u skladu sa članom 15 (2) i 15 (4) Direktive 2009/128/EC za svaku kalendarsku godinu, a najkasnije 20 mjeseci nakon završetka godine za koju se izračunava Harmonizovani indikator rizika 1.

### 3.2.2. Harmonizovani indikator rizika 2

1. Ovaj indikator se zasniva na broju izdatih vanrednih dozvola za sredstva za zaštitu bilja u skladu sa članom 53 Uredbe (EZ) br. 1107/2009, a koja se dostavlja EK u skladu sa članom 53 stav 1.

Podaci se svrstavaju u 4 grupe, koje su podijeljene u 7 kategorija.

2. Za izračunavanje Harmonizovanog indikatora rizika 2 primenjuju se sljedeća opšta pravila:

(a) zasniva se na broju izdatih vanrednih dozvola za sredstva za zaštitu bilja u skladu sa članom 53 Uredbe (EZ) br. 1107/2009 i izračunava se na osnovu kategorizacije aktivnih supstanci u 4 grupe i 7 kategorija datih u Tabeli 3;

(b) aktivne supstance iz grupe 1 (kategorije A i B) navedene su u Dijelu D Priloga Implementacione Uredbe Komisije (EU) br. 540/2011<sup>11</sup>;

(c) aktivne supstance iz grupe 2 (kategorije C i D) navedene su u Dijelu A i B Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011;

(d) aktivne supstance iz grupe 3 (kategorije E i F) navedene su u Dijelu E Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011;

(e) aktivne supstance iz grupe 4 (kategorija G) su one koje nijesu odobrene u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009 i nijesu navedene u Prilogu Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011;

(f) primenjuju se ponderi iz tačke 6 Tabele 3.

3. Harmonizovani indikator rizika 2 izračunava se množenjem broja izdatih vanrednih dozvola za sredstva za zaštitu bilja u skladu sa članom 53 Uredbe (EZ) br. 1107/2009, za svaku grupu iz Tabele 3 sa odgovarajućim ponderom opasnosti iz tačke 6 ove Tabele, objedinjavanjem rezultata ovih proračuna.

**Tabela 3: Kategorizacija aktivnih supstanci i ponderi opasnosti u svrhu izračunavanja Harmonizovanog indikatora rizika broj 2**

TAČKA	GRUPA			
	1	2	3	4
1.	Aktivne supstance niskog rizika odobrene ili se smatraju odobrenim u skladu sa članom 22 Uredbe (EZ) br. 1107/2009 i koje su navedene u dijelu D Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011	Aktivne supstance odobrene ili se smatraju odobrenim u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009, a ne spadaju u druge kategorije, a navedene su u djelovima A i B Priloga	Aktivne supstance odobrene ili se smatraju odobrenim u skladu sa članom 24 Uredbe (EZ) br. 1107/2009, koje su kandidati za zamjenu i navedene su u Dijelu E Priloga Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011	Aktivne supstance koje nijesu odobrene u skladu sa Uredbom (EZ) br. 1107/2009, pa nijesu navedene

<sup>11</sup> Commission Implementing Regulation (EU) No 540/2011 of 25 May 2011 implementing Regulation (EC) No 1107/2009 of the European Parliament and of the Council as regards the list of approved active substances;

		Implementacione Uredbe (EU) br. 540/2011				u Prilogu Implementacione uredbe (EU) br. 540/2011	
<b>2.</b>	<b>Kategorija</b>						
<b>3.</b>	<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>	<b>D</b>	<b>E</b>	<b>F</b>	<b>G</b>
<b>4.</b>	Mikroorganizmi	Hemijske aktivne supstance	Mikroorganizmi	Hemijski aktivne supstance	koje nijesu klasifikovane kao: Kancerogena kategorija 1A ili 1B i / ili Otrovno za reprodukciju kategoriju 1A ili 1B i / ili Endokrini poremećaji ( <i>Endocrine disruptors</i> )	koje su klasifikovane kao: Kancerogena kategorija 1A ili 1B i / ili Otrovno za reprodukciju kategoriju 1A ili 1B i / ili Endokrini poremećaji ( <i>Endocrine disruptors</i> ) gdje je izloženost ljudi zanemarljiva	
<b>5.</b>	<b>Ponderi opasnosti koji se primenjuju na broju izdatih vanrednih dozvola za sredstva za zaštitu bilja u skladu sa članom 53 Uredbe (EZ) br. 1107/2009.</b>						
<b>6.</b>	<b>1</b>		<b>8</b>		<b>16</b>		<b>64</b>

4. Osnovna vrijednost za Harmonizovani indikator rizika 2 utvrđuje se na 100 i jednaka je prosječnom rezultatu prethodno navedenog proračuna za period 2011-2013. godine.

5. Rezultat Harmoniziranog indikatora rizika 2 izražava se pozivanjem na osnovnu vrijednost.

6. Države članice i Komisija izračunavaju i objavljuju Harmonizovani pokazatelj rizika 2 u skladu sa članom 15 (2) i 15 (4) Direktive 2009/128/EC za svaku kalendarsku godinu, a najkasnije 20 mjeseci nakon završetka godine za koju se izračunava Harmonizovani indikator rizika 2.

#### 4. Statistički podaci

##### 4.1. Opšti statistički podaci za Crnu Goru

Tabela 4.1.1 Opšti statistički podaci

Površina	13 888 km <sup>2</sup>
Ukupan broj stanovnika	620 029
Gustina naseljenosti	45 stan./km <sup>2</sup>
Glavni grad	Podgorica

Izvor: Uprava za statistiku

##### 4.2. Podaci o poljoprivrednom zemljištu

Učešće livada i pašnjaka u ukupno korišćenom poljoprivrednom zemljištu u 2019. godini iznosi 94,3%, dok ostale kategorije imaju učešće od 5,7%.

Tabela 4.2.1 Poljoprivredno zemljište po kategorijama korišćenja (ha)

	Ukupno poljoprivredno korišćeno zemljište	Korišćene okućnice i/ili bašte	Korišćene oranice	Vinogradi	Voćnjaci <sup>1</sup> - plantažni	Voćnjaci <sup>1</sup> - ekstenzivni	Rasadnici	Višegodišnje livade i pašnjaci
<b>2012</b>	222 890,6	2 028,8	5 716,1	2 697,0	999,6	966,2	32,1	210 450,8
<b>2013</b>	223 131,0	1 992,1	5 812,1	2 701,8	1 004,2	970,7	32,1	210 618,0
<b>2014</b>	230 321,2	1 832,4	6 898,4	2 703,3	1 099,6	1 156,8	47,3	216 583,4
<b>2015</b>	231 405,4	1,861,1	6 853,3	2 708,0	1 144,8	1 147,2	57,9	217 633,1
<b>2016</b>	255 845,8	1 922,4	7 103,9	2 860,4	1 333,8	1 217,6	74,5	241 333,2
<b>2017</b>	256 361,2	2 003,8	7 162,6	2 850,0	1 333,8	1 214,4	72,3	241 724,4
<b>2018</b>	256 807,7	2 014,3	7 199,6	2 837,9	1 356,0	1 214,6	72,4	242 112,9
<b>2019</b>	257 469,6	2 009,8	7 204,6	2 880,0	1 373,3	1 214,6	69,8	242 717,5

Izvor: Uprava za statistiku <sup>1</sup>Uključeni maslinjaci



#### 4.3. Podaci o upotrebi pesticida

U saradnji sa Upravom za statistiku u periodu septembar/oktobar 2020. godine sprovedeno je pilot istraživanje o upotrebi pesticida na poljoprivrednim gazdinstvima u 2020. godini na teritoriji tri opštine: Podgorica, Danilovgrad i Tuzi.

Istraživanje je sprovedeno na osnovu Zakona o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Službeni list CG", br. 18/12 i 47/19), a u skladu sa Godišnjim planom statističkih istraživanja za 2020. godinu ("Službeni list CG", broj 75/19). Prilikom izrade Instrumenata za sprovođenje Istraživanja o upotrebi sredstava za zaštitu bilja na gazdinstvu u 2019. godini korišćena je EU Regulatoriva 1185/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta koji se odnosi na statistiku pesticida. Istraživanje je sprovedeno kroz IPA 2017 projekat.

Cilj istraživanja je ocjena instrumenata koji će se koristiti u glavnom istraživanju.

Referentni period je 2020. godina za podatke o zasijanim i požnjevenim površinama. U zasijane površine su uključene one površine koje su zasijane u 2019. godini, a požnjevene su u 2020. godini, a površine koje su zasijane u 2020. godini i biće požnjevene u 2021. godini su isključene.

Istraživanje je obuhvatilo porodična poljoprivredna gazdinstva koja se bave biljnom proizvodnjom i koja su koristila pesticide. Istraživanje je sprovedeno na 500 porodičnih poljoprivrednih gazdinstava. Okvir za izbor uzorka su gazdinstava koja se bave biljnom proizvodnjom iz Statističkog registra poljoprivrednih gazdinstava.

Izvod podataka na osnovu popisa poljoprivrede 2010. godine Zavoda za statistiku:

Od ukupnog broja poljoprivrednih gazdinstava u Crnoj Gori, najveći broj gazdinstava upotrebljava insekticide, dok najmanje njih upotrebljava biopesticide.

**Tabela 4.3.1: Poljoprivredna gazdinstva prema upotrebi sredstava za zaštitu bilja za 2010.godinu**

	Upotreba herbicida		Upotreba fungicida		Upotreba insekticida		Upotreba ostalih sredstava za zaštitu bilja		Upotreba biopesticida	
	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha
<b>Ukupno</b>	2 101	2 856,7	3 646	3 242,3	9 934	4 468,7	615	2 410,0	292	106,3
<b>Porodična poljoprivredna gazdinstva</b>	2 088	459,7	3 632	845,8	9 919	2 097,5	612	157,9	287	52,7
<b>Poslovni Subjekti</b>	13	2 397,0	14	2 396,5	15	2 371,2	3	2 252,1	5	53,6

Izvor: Popis poljoprivrede 2010 Zavod za statistiku

Ukupno 2101 poljoprivredno gazdinstvo koristilo je herbicide u referentnom periodu na površini od 2856,7 ha. Na površini od 3242,3 ha ukupno 3646 gazdinstava koristilo je fungicide za zaštitu bilja, dok se površina od 4468,7 ha pod biljem štitila sa insekticidima.

**Tabela 4.3.2: Porodična poljoprivredna gazdinstva prema upotrebi sredstava za zaštitu bilja po opštinama za 2010. godinu**

	Upotreba herbicida		Upotreba fungicida		Upotreba insekticida		Upotreba ostalih sredstava za zaštitu bilja		Upotreba biopesticida	
	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha	broj gazdinstava	površina u ha
<b>Andrijevića</b>	143	8,6	22	1,2	355	18,1	/	/	/	/
<b>Bar</b>	143	18,5	250	36,1	336	64,23	35	5,1	29	8,8
<b>Berane</b>	58	14,9	66	11,6	873	105,5	25	1,3	11	1,3
<b>Bijelo Polje</b>	62	24,5	112	24,9	743	112,0	72	54,2	44	12
<b>Budva</b>	7	1,8	7	0,9	17	16,2	1	0,4	/	/
<b>Danilovgrad</b>	79	10,3	504	50,3	509	71	90	8,6	21	1,9
<b>Žabljak</b>	1	0,1	/	/	/	/	/	/	1	0
<b>Kolašin</b>	46	32,9	58	37	585	104,8	8	1	/	/
<b>Kotor</b>	4	2	7	2,7	20	3,5	4	0,9	/	/
<b>Mojkovac</b>	6	1,4	7	0,8	1,62	19,2	1	0	4	0,4
<b>Nikšić</b>	37	4,8	154	14,4	1 627	256,2	81	31,3	41	4,8
<b>Plav</b>	437	18,1	6	1,5	391	34,3	1	0,5	/	/
<b>Plužine</b>	/	/	1	1	6	1,6	/	/	/	/
<b>Pljevlja</b>	38	10,6	49	19,3	804	150,5	3	1	13	1,7

<b>Podgorica</b>	931	275,4	1 990	538,3	2 299	608,6	198	36,7	106	15,3
<b>Rožaje</b>	1	0,3	6	0,4	42	4,3	/	/	/	/
<b>Tivat</b>	1	0,1	8	0,8	4	0,6	1	0	1	0,1
<b>Ulcinj</b>	52	30,7	172	67,5	890	472,9	10	6	6	1,6
<b>Herceg Novi</b>	13	0,6	36	7,6	80	32,8	22	1,1	8	4,4
<b>Cetinje</b>	26	3,6	173	28,5	150	18,3	60	9,9	2	0,4
<b>Šavnik</b>	3	0,5	4	1	26	2,4	/	/	/	/

Izvor: Popis poljoprivrede 2010 Zavod za statistiku

#### 4.4. Podaci o uvozu pesticida

Uvoz pesticida u Crnu Goru mogu da vrše privredna društva, druga pravna lica ili preduzetnici upisani u Registar uvoznika.

Uvezena sredstva za zaštitu bilja u skladu sa zakonom kojim se uređuju sredstva za zaštitu bilja mogu se isporučivati licima upisanim u Registar za promet sredstava za zaštitu bilja na veliko i/ili na malo, ako:

- imaju zaposleno lice odgovorno za nabavku, promet, smještaj, čuvanje i izdavanje sredstava za zaštitu bilja sa završenim specijalističkim studijama, odnosno poljoprivrednim fakultetom (zaštita bilja, biljna proizvodnja);
- raspoložu odgovarajućom opremom i prostorom za skladištenje, odnosno prodaju sredstava za zaštitu bilja.

Uvoz pesticida u 2015. godini iznosio je 3,5 miliona eura i veći je za 14,5% (ili za 442 hiljade eura) u odnosu na isti period prošle godine.

Uvoz pesticida u 2015. godini iznosio je 722 t i manji je za 1,75% (ili za 13 t) u odnosu na isti period prethodne godine.

**Tabela 4.4.1. Pregled uvoza pesticida za period 2010. do 2015.godine**

Godina	kg	€
2010	624 405	2 984 949
2011	613 418	3 255 383
2012	655 190	3 252 724
2013	664 727	2 889 489
2014	734 814	3 045 678
2015	721 927	3 487 514

Izvor: Uprava za statistiku

U 2015. godini najveća vrijednost uvoza pesticida odnosila se na uvoz fungicida, koji su činili 48,6% ukupnog uvoza pesticida u Crnu Goru.

**Tabela 4.4.2. Pregled uvoza pesticida po grupana za period 2012. do 2015.godine**

Januar - Decembar	Uvoz (u kg)				Uvoz (u €)			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
<b>Naimenovanje</b>								
380850 Roba koja sadrži jednu ili više supstanci nabrojanih u Napomeni 1 Gl. 38	5 099	6 508	413	10 405	33 103	40 192	2 318	24 262
380891 Insekticidi	135 909	138 633	103 676	132 301	1 153 781	835 784	818 277	953 895
380892 Fungicidi	91 202	114 399	142 285	168 645	1 118 312	1 241 269	1 220 825	1 694 390
380893 Herbicidi	31 127	30 211	46 866	35 443	144 208	122 079	287 838	137 029
380894 Dezinficijensi	369 908	346 461	401 765	348 943	725 810	574 998	589 690	580 071
380899 Ostalo	21 945	28 515	39 810	26 190	77 510	75 166	126 730	97 867
<b>UKUPNO</b>	<b>655 190</b>	<b>664 727</b>	<b>734 814</b>	<b>721 927</b>	<b>3 252 724</b>	<b>2 889 489</b>	<b>3 045 678</b>	<b>3 487 514</b>

Izvor: Uprava za statistiku

Dosadašnji Nacionalni plan za održivu upotrebu pesticida definisao je i aktivnosti o prikupljanju statističkih podataka o uvozu pesticida, odnosno njegovim usvajanjem postepeno je implementiran sistem administrativnog izvora podataka s obzirom činjenicu da Crna Gora nema proizvodnju pesticida i da su podaci o uvozu relevantni podaci i za uvoz i za upotrebu pesticida.

U saradnji sa Upravom za statistiku i Upravom carine utvrđena je potreba razdvajanja preko tarifnih brojeva biocida i drugih dezinficijensa od sredstva za zaštitu bilja.

Radi rješavanja ovog problema preduzeto je niz aktivnosti:

- 2015. godine realizovan je pilot projekat za uspostavljanje načina proračuna na nivou aktivne materije, načina prikupljanja i dostavljanja “sirovih” podataka i njihove obrade od strane Uprave za statistiku;

- 2016. godine potpisan je memorandum o saradnji sa Upravom za statistiku i utvrđen evropski način izvještavanja, a Uprava postaje administrativni izvor podataka koji podatke dobija od registrovanih uvoznika sredstava za zaštitu bilja;
- 2017. godine objavljene su Smjernice za razlikovanje sredstava za zaštitu bilja od biocidnih proizvoda;
- rad sa Upravom carina radi unaprijeđenja TARIC sistema uvođenjem mogućnosti evidentiranja i razlikovanja sredstava za zaštitu bilja od biocida.

Aktivnosti su rezultirale uspostavljanjem sistema sa preciznijim podacima koji se odnose samo na sredstva za zaštitu bilja i mogućnosti da i Crna Gora redovno dostavlja izvještaj Eurostatu o upotrebi pesticida od 2017. godine.

Registrovani uvoznici i distributeri na veliko Upravi dostavljaju podatke iz evidencije o prometu sredstava za zaštitu bilja.

Uprava dostavlja podatke Upravi za statistiku. Nakon obrade podataka i proračuna na nivou aktivne supstance Uprava za statistiku podatke vraća Upravi i šalje Eurostatu.

**Tabela 4.4.3. Podaci za pet godina o prometu i upotrebi pesticida**

	Količina preparata, kg					
	2014*	2015	2016	2017	2018	2019
<b>Ukupno</b>	174441.8	217536.4	226858.1	219746.5	205498.6	224624.0

\*pilot projekat: uzorak

Izvor: Uprava za statistiku

**Tabela 4.4.4. Podaci za pet godina o prometu i upotrebi pesticida na nivou aktivne supstance**

	Aktivna supstanca, kg				
	2015	2016	2017	2018	2019
<b>Ukupno</b>	90043.6	96637.0	100981.2	93409.2	102273.5

Izvor: Uprava

**Tabela 4.4.5. Podaci za pet godina o prometu i upotrebi pesticida na nivou grupa aktivnih supstanci**

Glavna grupa	Aktivna supstanca u kg na nivou glavnih grupa				
	2015	2016	2017	2018	2019
<b>Fungicidi</b>	56900.2	56826.9	66905.2	61340.8	64342.1
<b>Herbicidi</b>	16471.8	17211.9	20896.6	18921.3	19143.8
<b>Insekticidi</b>	16623.1	17764.1	10821.2	11985.6	18502.4
<b>Moluscidi</b>	32.7	36.7	46.5	41.7	53.6
<b>Regulatori rasta bilja</b>	3.5	6.0	0.2	-	-
<b>Ostala sredstva za zaštitu bilja</b>	12.2	2791.1	2311.6	1119.9	231.6

Izvor: Uprava

## 5. Akcioni plan za postizanje ciljeva nacionalnog plana:

CILJ 5.1				
U PROMETU I UPOTREBI SAMO REGISTROVANI PESTICIDI				
AKTIVNOSTI				
R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.1.1	inteziviranje sprovođenja postupka registracije ili priznavanja registracije pesticida;	-broj izdatih rješenja o registraciji;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP Komisija za pesticide Proizvođači pesticida i/ili ovlašćeni zastupnici
5.1.2	monitoring postregistracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja;	-objavljen monitoring; -broj uzoraka;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP

5.1.3	redovno ažuriranje i objava Registra sredstava za zaštitu bilja u prometu na teritoriji Crne Gore;	-broj ažuriranja registra; -broj objava;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.1.4	redovno ažuriranje i objava Liste registrovanih sredstava za zaštitu bilja;	-broj ažuriranja registra; -broj objava;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.1.5	redovno ažuriranje Registra i Liste registrovanih sredstava za zaštitu bilja u fitosanitarnom informacionom sistemu (FIS);	-broj ažuriranja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.1.6	redovno ažuriranje i objava liste pesticida za neprofesionalne korisnike;	-broj ažuriranja registra; -broj objava;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.1.7	ukidanje dozvole za uvoz pesticida - najkasnije šest mjeseci prije pristupanja EU;	-broj izdatih rješenja o registraciji; -broj izdatih vanrednih dozvola;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.1.8	službene kontrole uvoza pesticida;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.1.9	kontrole putničkih automobila u prekograničnom prometu u cilju otkrivanja prometa nelegalnih pesticida;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP UPC
5.1.10	organizovanje obuka za ocjenjivače za postupak ocjene aktivnih supstanci i sredstva za zaštitu bilja;	-broj izvršenih obuka; -broj obučениh ocjenjivača;	IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.1.11	Priprema recepata (uputstva za upotrebu) supstanci niskog rizika;	-broj recepata; -broj objava na internet stanici;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP

#### CILJ 5.2

#### UNAPRIJEĐENI USLOVI ZA PROMET PESTICIDA

#### AKTIVNOSTI

R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.2.1	revizija/provjera ispunjenosti uslova u objektima registrovanim za promet pesticida – uvoz;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP UPC
5.2.2	revizija/provjera ispunjenosti uslova u objektima registrovanim za promet pesticida na veliko;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.2.3	redovne provjere ispunjenosti uslova u objektima registrovanim za promet pesticida na malo;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.2.4	revizija/provjera ispunjenosti uslova u carinskim skladištima;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023	UBHVFP UPC

			IV 2024 IV 2025	
5.2.5	službene kontrole kvaliteta savjeta i informacija o sigurnoj upotrebi, ograničenjima upotrebe i rizicima za zdravlje ljudi, životinja i drugih organizama i ekološkim rizicima u objektima za promet pesticida na malo;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.2.6	izrada preporuke za subjekte koji se bave prometom pesticida na malo u dijelu davanja informacija korisnicima pesticida o izboru pesticida, skladištenju, pripremi, upotrebi, ličnoj zaštitnoj opremi i upravljanju otpadom;	-objavljena preporuka;	IV 2021	MPŠV UBHVFP
5.2.7	ažuriranje registara za promet pesticida;	-broj izvršenih ažuriranja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.2.8	program monitoringa prometa sredstava za zaštitu bilja;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.2.9	ažuriranje liste odgovornih lica u registru za promet pesticida na malo i veliko;	-broj ažuriranja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.2.10	službene kontrole prometa pesticida;	-objavljen godišnji plan službenih kontrola;	II 2021 II 2022 II 2023 II 2024 II 2025	UBHVFP

### CILJ 5.3

## EDUKOVANA ADMINISTRACIJA, INSPEKTORI, DISTRIBUTERI, SAVJETODAVACI I LICA KOJA KORISTE PESTICIDE

### AKTIVNOSTI

R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.3.1	obuke administracije i inspektora za službene kontrole pesticida;	-broj obuka;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP BTSF TAIEX
5.3.2	nastavak edukacije odgovornih lica koja se bave prometom pesticida na malo i veliko;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	BF
5.3.3	nastavak edukacije lica koja koriste pesticide;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP MZ IJZ MPŠV-DSPPOBP MEPPU AZŽS
5.3.4	objedinjavanje postojećih materijala za obuku u jedinstveni materijal za edukaciju (Priručnik) i njegovo štampanje po projektovanom broju lica za edukaciju;	-štampanje priručnika;	IV 2024	UBHVFP MZ IJZ MPŠV-DSPPOBP MEPPU AZŽS
5.3.5	zajednički rad administracije i savjetodavnih službi kod lica koja koriste pesticide u cilju edukacije;	-broj izvršenih posjeta;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024	MPŠV MPŠV-DSPPOBP UBHVFP

			IV 2025	
5.3.6	službene kontrole ovlaštenih lica za sprovođenje specijalističkog kursa;	-broj službenih kontrola;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.3.7	redovno ažuriranje baze podataka i objava na internet stranici Uprave o korisnicima pesticida sa završenim specijalističkim kursom;	-broj ažuriranja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.3.8	program monitoringa održive upotrebe pesticida;	-objavljen monitoring; -broj kontrola na gazdinstvima;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
<b>CILJ 5.4</b>				
<b>USPOSTAVLJEN I UNAPRJEĐEN SISTEM ZA UREĐAJE ZA PRIMJENU PESTICIDA</b>				
<b>AKTIVNOSTI</b>				
R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.4.1	edukacije lica koja se bave prometom uređaja za upotrebu pesticida na malo kako bi krajnji korisnik dobio profesionalni savjet o upotrebi i održavanju uređaja;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	BF ZM
5.4.2	izrada preporuke za subjekte koji se bave prometom uređaja za upotrebu pesticida na malo u dijelu davanja informacija o izboru uređaja, skladištenju, pripremi za rad, upotrebi, ličnoj zaštitnoj opremi i upravljanju otpadom, kao i o obaveznoj dinamici pregleda i sertifikacije uređaja;	-objavljena preporuka;	IV 2022	MPŠV UBHVFP BF ZM
5.4.3	javni poziv za dobijanje ovlaštenja za pregled uređaja za primjenu pesticida;	-broj objavljenih poziva; -broj izdatih ovlaštenja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.4.4	uspostavljanje sistema redovnih pregleda uređaja za primjenu pesticida koji su u upotrebi, u ovlaštenim ispitnim stanicama, kao i redovnu kalibraciju i tehničke kontrole ispravnosti uređaja za primjenu pesticida prije primjene pesticida;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP BF Ovlašćene institucije
5.4.5	službene kontrole kvaliteta savjeta i informacija o upotrebi uređaja za primjenu pesticida;	-broj izvršenih kontrola;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.4.6	nastavak edukacije lica koja koriste uređaje za primjenu pesticida;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP MZ IJZ ZM MPŠV MEPPU
5.4.7	zajednički rad administracije i savjetodavnih službi kod lica koja koriste uređaje za primjenu pesticida u cilju edukacije;	-broj izvršenih posjeta;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	MPŠV MPŠV-DSPOBP UBHVFP ZM
5.4.8	uspostavljanje službenih kontrola uređaja za primjenu pesticida;	-broj izvršenih kontrola;	IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP

5.4.9	monitoring uređaja za upotrebu pesticida	-objavljen monitoring; -broj pregleda uređaja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP Ovlašćene institucije
-------	--	---	---	---------------------------------

**CILJ 5.5**

**PROMOVISANJE I PRIMJENA NAČELA INTEGRALNE ZAŠTITE BILJA I NAČELA DOBRE POLJOPRIVREDNE PRAKSE**

**AKTIVNOSTI**

R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.5.1	izrada pravila za integralnu zaštitu bilja po biljnim vrstama;	-broj objavljenih pravila;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	MPŠV MPŠV-DSPOBP  BF UBHVFP
5.5.2	ažuriranje pravilnika za integralnu zaštitu bilja;	-objavljen pravilnik;	IV 2023	MPŠV MPŠV-DSPOBP BF UBHVFP
5.5.3	ažuriranje pravilnika za dobru poljoprivrednu praksu za upotrebu pesticida;	-objavljen pravilnik;	IV 2022	MPŠV MPŠV-DSPOBP BF UBHVFP
5.5.4	izrada pravila za dobru praksu za upotrebu pesticida na javnim površinama;	-objavljeno pravilo;	IV 2023	MPŠV BF UBHVFP
5.5.5	izrada vodiča za dobru poljoprivrednu praksu za upotrebu pesticida;	-objavljen vodič;	IV 2022	MPŠV MPŠV-DSPOBP BF UBHVFP
5.5.6	zajednički rad administracije i savjetodavnih službi za promovisanje integralne zaštite bilja;	-broj izvršenih posjeta;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	MPŠV MPŠV-DSPOBP UBHVFP
5.5.7	uspostavljanje službenih kontrola za integralnu zaštitu bilja;	-broj izvršenih kontrola;	IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.5.8	obuke savjetodavne službe;	-broj obuka;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	MPŠV MPŠV-DSPOBP UBHVFP BTSF TAIEX

**CILJ 5.6**

**USPOSTAVLJENI USLOVI ZA PRIMJENU PESTICIDA NA OSNOVU PROGNOZE POJAVE ŠTETNIH ORGANIZAMA**

**AKTIVNOSTI**

R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.6.1	formiranje izvještajno-prognozne službe radi blagovremenog upozoravanja držaoca bilja o pojavi štetnih organizama i davanja preporuka za njihovo suzbijanje;	-formirana služba;	I 2025 (najkasnije)	MPŠV UBHVFP ZHMS
5.6.2	promovisanje izvještajno-prognoznih poslova;	-najmanje četiri javne promocije;	I 2025 II 2025 III 2025 IV 2025 (najkasnije)	MPŠV MPŠV-DSPOBP UBHVFP
5.6.3	zajednički rad administracije i savjetodavnih službi za promovisanje izvještajno-prognoznih poslova;	-broj izvršenih posjeta;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	MPŠV MPŠV-DSPOBP UBHVFP

<b>CILJ 5.7</b>				
<b>SMANJENJE NEGATIVNOG UTICAJA PESTICIDA NA ZDRAVLJE LJUDI</b>				
<b>AKTIVNOSTI</b>				
<b>R. br.</b>	<b>Opis aktivnosti</b>	<b>Indikatori aktivnosti</b>	<b>Rok</b>	<b>Nosioci aktivnosti</b>
5.7.1	nastavak edukacije lica koja koriste pesticide;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP MZ MER IJZ
5.7.2	promovisanje upotrebe lične zaštitne opreme za lica koja koriste pesticide;	-najmanje četiri javne promocije;	I 2025 II 2025 III 2025 IV 2025	MPŠV MER MPŠV-DSPOBP UBHVFP
5.7.3	usvajanje i sprovođenje monitoringa rezidua pesticida u hrani;	-broj objavljenih monitoringa; -broj uzetih uzoraka; -broj pozitivnih uzoraka;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP CETI
5.7.4	izvještavanje o monitoringu rezidua pesticida u hrani;	-broj objavljenih izvještaja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP CETI
5.7.5	spvođenje i izvještavanje o trovanjima izazvanih upotrebom pesticida;	-broj trovanja;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP MZ IJZ
<b>CILJ 5.8</b>				
<b>SMANJENJE RIZIKA OD UPOTREBE PESTICIDA NA ŽIVOTNU SREDINU</b>				
<b>AKTIVNOSTI</b>				
<b>R. br.</b>	<b>Opis aktivnosti</b>	<b>Indikatori aktivnosti</b>	<b>Rok</b>	<b>Nosioci aktivnosti</b>
5.8.1	nastavak edukacije lica koja koriste pesticide;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP MEPPU AZŽS
5.8.2	izrada i objava pravila za unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz smanjenje negativnih uticaja pesticida na određene neciljane organizme: -pčele;	-objavljeno pravilo;	I 2023	MPŠV UBHVFP BF FB CETI NVO
5.8.3	izrada i objava pravila za unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz smanjenje negativnih uticaja pesticida na određene neciljane organizme: -ptice;	-objavljeno pravilo;	IV 2023	MPŠV UBHVFP FB CETI NVO
5.8.4	izrada i objava pravila za unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz smanjenje negativnih uticaja pesticida na određene neciljane organizme: - ribe;	-objavljeno pravilo;	I 2024	MPŠV UBHVFP FB CETI NVO
5.8.5	izrada i objava pravila za unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz smanjenje negativnih uticaja pesticida: -vode;	-objavljeno pravilo;	IV 2024	MPŠV UBHVFP FB CETI NVO ZHMS UV
5.8.6	izrada i objava pravila za unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz smanjenje negativnih uticaja pesticida:	-objavljeno pravilo;	I 2025	MPŠV UBHVFP BF



	-zemljište;			FB CETI NVO
5.8.7	izrada i objava pravila za unaprjeđenje zaštite životne sredine kroz smanjenje negativnih uticaja pesticida na određene neciljane organizme: -drugi neciljani organizmi;	-objavljeno pravilo;	IV 2025	MPŠV UBHVFP BF FB CETI NVO
5.8.8	izrada i objava monitoringa rezidua pesticida u životnoj sredini: -podzemnih voda -površinskih voda -vode za piće	-objavljen monitoring; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 I 2022 I 2023 I 2024 I 2025	UBHVFP MPŠV MEPPU AZŽS CETI UV ZHMS IJZ
5.8.9	izrada i objava monitoringa zaštite ptica, pčela, riba i zemljišta od nepravilne upotrebe pesticida;	-objavljen monitoring; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	I 2022 I 2023 I 2024 I 2025	UBHVFP MEPPU AZŽS NVO

#### CILJ 5.9

### SMANJENJE NEGATIVNOG UTICAJA OTPADA KOJI NASTAJE UPOTREBOM PESTICIDA NA ŽIVOTNU SREDINU

#### AKTIVNOSTI

R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.9.1	nastavak edukacije, lica koja koriste pesticide, o negativnom uticaju otpada koji nastaje upotrebom pesticida na životnu sredinu;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP MEPPU AZŽS
5.9.2	izrada pravila za dobru praksu za postupanja sa otpadom koji nastaje upotrebom pesticida radi zaštite životne sredine;	-objavljeno pravilo;	IV 2023	MPŠV MEPPU AZŽS UBHVFP
5.9.3	uspostavljanje službenih kontrola objekata za promet pesticida radi pravilnog postupanja sa pesticidima isteklog roka i slično;	-broj izvršenih kontrola;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP
5.9.4	uspostavljanje službenih kontrola lica koja koriste pesticide u smislu kontrole postupanja sa otpadom koji nastaje upotrebom sredstava za zaštitu bilja;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP

#### CILJ 5.10

### UNAPRJEĐENJE POSTUPKA PRIKUPLJANJA I OBRADJE PODATAKA O PESTICIDIMA

#### AKTIVNOSTI

R. br.	Opis aktivnosti	Indikatori aktivnosti	Rok	Nosioci aktivnosti
5.10.1	edukacije lica koja se bave prometom pesticida o vođenju propisanih evidencija i dostavljanju propisanih podataka;	-broj izvršenih edukacija;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP US
5.10.2	izrada vodiča za subjekte koji se bave prometom pesticida o vođenju propisanih evidencija i dostavljanju propisanih podataka o pesticidima;	-objavljen vodič;	IV 2022	UBHVFP US
5.10.3	službene kontrole o vođenju propisanih evidencija i dostavljanju propisanih podataka o pesticidima;	-broj izvršenih kontrola; -broj utvrđenih neusaglašenosti;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024	UBHVFP

			IV 2025	
5.10.4	unaprjeđenje sistema dostavljanja podataka od strane lica zaduženih za dostavljanje podataka Upravi i povezivanje sa izvještavanjem Uprave za statistiku;	-razvijeno softersko rješenje;	IV 2022	UBHVFP US
5.10.5	pilot projekat za upotrebu bar kodova na legitimacijama korisnika pesticida radi povezivanja prometa (prodaje) sa upotrebom;	-završen pilot projekat;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP US Subjekti upisani u Registar za promet pesticida na malo
<b>CILJ 5.11</b>				
<b>UNAPRJEĐENJE INFORMISANOSTI JAVNOSTI</b>				
<b>AKTIVNOSTI</b>				
<b>R. br.</b>	<b>Opis aktivnosti</b>	<b>Indikatori aktivnosti</b>	<b>Rok</b>	<b>Nosioci aktivnosti</b>
5.11.1	objava informacija o pesticidima na internet stranici Uprave i drugim medijima, a naročito o: -godišnjoj količini pesticida stavljenih u promet (nivo aktivne supstance); -broju lica koji se obučavao na specijalističkom kursu; -broju uređaja koji su testirani; -broju distributera koji ispunjavaju uslove za promet pesticida; -broju registrovanih pesticida u skladu sa zahtjevima; -broju izrađenih pravila integralne zaštite bilja po kulturama; -broju izrađenih uputstava iz oblasti pesticida; -odobrenim tretiranjima iz vazduha; i druge relevantne podatke;	-broj objava;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP US NVO MEDIJI
<b>CILJ 5.12</b>				
<b>JACANJE ADMINISTRATIVNIH, INSPEKCIJSKIH I LABORATORIJSKIH KAPACITETA</b>				
<b>AKTIVNOSTI</b>				
<b>R. br.</b>	<b>Opis aktivnosti</b>	<b>Indikatori aktivnosti</b>	<b>Rok</b>	<b>Nosioci aktivnosti</b>
5.12.1	jačanje kapaciteta administracije;	-broj zaposlenih u administraciji;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP Ministarstvo finansija i socijalnog staranja
5.12.2	jačanje kapaciteta fitosanitarne inspekcije;	-broj zaposlenih fitosanitarnih inspektora;	IV 2021 IV 2022 IV 2023 IV 2024 IV 2025	UBHVFP Ministarstvo finansija i socijalnog staranja
5.12.3	praćenje postupka akreditacije metoda za gotove formulacije pesticida;	-akreditovane metode;	IV 2024	CETI

6. Ovaj plan objaviće se u "Službenom listu Crne Gore".

\*U ovaj plan prenijete su: Direktiva 2009/128/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. oktobra 2009. o uspostavljanju okvira Zajednice za dostizanje održive upotrebe pesticida član 4, član 8 stva 3 tačka a, član 9 stav 6, član 10, član 15; Direktiva komisije (EU) 2019/782 od 15. maja 2019. o dopuni Direktive 2009/128/EC Evropskog Parlamenta i Savjeta o uspostavljanju harmonizovanih indikatora rizika; Direktiva (EZ) 1107/2009 Evropskog Parlamenta i Savjeta od 21. septembra 2009. o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja i stavljanju van snage Direktive Savjeta 79/117/EEZ i 91/414/EEZ: član 53 o vanrednim dozvolama; Implementaciona Direktiva (EU) br. 540/2011 od 25. maja 2011. o sprovođenju Direktive (EZ) br. 1107/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta u pogledu liste odobrenih aktivnih supstanci: kategorije aktivnih supstanci;

**Vlada Crne Gore**

Broj:  
Podgorica, 2021. godine  
**Krivokapić**

**Predsjednik,  
Prof. dr Zdravko**